

לא פסקה ישיבה לדרכה של ישיבה הדרך אל הישיבה

♦ מ. סופר ♦

מנחם, שם בדוי לרמוז(י)ת אמיתי(י)ת, חש במצוקה. הוא לומד בישיבה ידועה במרכז הארץ, ועושה בה חיל. לומד כמו שצריך, ומשתדל למלא את חובותיו כלפי הקב"ה, כלפי עצמו וכלפי הישיבה. אך מזה מספר חודשים שהוא מסתובב עם תחושות קשות. הוא חש שהוא לא ממצה את עצמו ושהוא יכול להגיע להרבה יותר. בתחילה הוא רק 'דרך במקום', אך במעלה הדרך אין אפשרות כזו. אם אתה לא בעליה אתה בידידה. וכך הולכים ומסתבכים בקרבו המחשבות והתחושות הקשות, ולופתים אותו בלפיתת חנק.

ומנחם כעת במצוקה כפולה: הוא רוצה לעצור את מחול השדים הזה רק שהוא לא יודע איך. הסיפור קצת גדול עליו, והוא חש שהוא חייב משהו מכוון, שיורה לו את הדרך.

ופה מגיעה המצוקה השנייה: מי יהיה המישהו הזה, ראש הישיבה? המשגיח? הקשר שלו איתם הוא בסדר אמנם, אך לא ברמה כזו שמאפשרת פתיחות אישית, מה עוד, שלמנחם יש שם טוב מאד בעיניהם, כלפי חוץ לא ניכר דבר מכל המתחולל בקרבו, והוא מספיק כן להודות עם עצמו, שאין לו את הכוחות לעמוד בפניעה בשמו הטוב. אבא, אף הוא לא בא בחשבון. הוא לא רוצה לעצור את אבא. זה לא מגיע לו. הוא לא רואה את עצמו מסוגל להיפתח כלפי אבא, והוא גם לא משוכנע שאבא יוכל להפריד בין המקום האישי לצורת הטיפול הנכונה.

מה יעשה מנחם?

בחדר המשגיח

בפרק השני של 'לא פסקה ישיבה', אנו מבקשים להפנות זרקור למגמה חיובית ומבורכת שהפכה בשנים האחרונות למקובלת בישיבות הקדושות. הם לא 'משגיחים' במובן הרגיל והמקובל של המילה – מוכן הכולל [לצד הפעילות החינוכית המקיפה] גם עמידה עקבית על משמר הכללים – אך מדובר בצוותות של רבנים תלמידי חכמים, אנשי חינוך ועצה, המופקדים באופן רשמי מטעם הישיבה על מצבם הרוחני של בני הישיבה, כאשר עבודתם מול הכהודים מתאפיינת בשיחות אישיות ואופן פעולה אינדיבידואלי לכל בחור לפי מצבו. "אינני משגיח", אומר אחד מרבנים אלו ל'מוסף שבת קדש', "אני רק

- ♦ לא פסקה ישיבה – פרק שני
- ♦ בשיחה עם הרב הגאון ר' דוד ברונר שליט"א, מרבני ישיבת 'נתיבות חכמה' בירושלים, מפצח 'מוסף שבת קדש' את סוד תפקידם וייעודם – החדש יחסית – של אנשי החינוך והעצה הנמנים על צוות ההשגחה בישיבות הקדושות
- ♦ האם אין סתירה בין תפקיד זה לתפקיד ההשגחה המקובל בישיבות, כיצד נוהגים במקרים רגישים, ועל הדרך ליחסים נכונים בין הורים לבניהם בגיל הנעורים

השגחה

פרטית

אכן. יש כאן מלאכת מחשבת הדורשת בנייה עדינה של אמון בין הישיבה לתלמיד, אך ניתן לומר בפה מלא כי בסיעתא דשמיא אנו רואים הצלחה יוצאת מן הכלל. בחורים רבים זוכים לצמחה ולגדול דוקא מתוך קשיים והתמודדויות, והישיבה גאה ומאושרת בעובדה שהיא עומדת לצידם ברגעי הצמיחה הללו, תוך שמירה על שמם המצויין ועל כבודם.

ביקורת: דוד דור ויכולותיו

וכעת, מבקשים אנו להביט אחורה בציר הזמן של עולם הישיבות, ולהבין את תהליך ההתפתחות של התפקיד הזה, את נחיצותו ואת הסיבות שהבשילו להכרה בו.

■ מהי נקודת הזמן בה ראה עולם הישיבות את הצורך בהוספת המשרות הללו?

בתשובה, פורש הרב ברונו שליט"א משנה שלמה וסדורה, ממנה גזור הוא את מקומו של התפקיד האמור, תוך התייחסות לשינויים שחלו בשנים האחרונות:

"כל מי שעוסק בחינוך יודע כי צמיחתו של בחור מחייבת במהותה עיסוק בפגמים, בדברים לא שלמים, בנקודות הדורשות תיקון. זו לא תופעת לוואי, זו לא תוצאה של משהו, זוהי עצם עצמותו של בחור, של נעורים בפרט ושל בניין האדם בכלל. וכבר לימדנו קדמונים כי אין לך אדם שלא נולד על מנת לתקן דבר מה כאן בעולם.

"הריון הוא אפוא סביב השאלה באיזה אופן יש להתייחס לאותם פגמים וכשלים, וכיצד לתקן אותם. בדורות קודמים הדרך המרכזית הייתה ביקורת. בביקורת יש עוצמה בלתי רגילה. היא חושפת את האדם לחולשותיו ולפגמיו, מחייבת אותו לעמוד מולם וללחום בהם. אבל, ביקורת גם דורשת כוחות. כוחות נפש. לעמוד בביקורת ולצמוח ממנה זו מעלה, אשר מי שזכה בה, אשריו ואשרי חלקו.

"אלא שמרכותינו למדנו והוזהרנו, כי בדורות הללו הכוחות – הן הפיזיים, ובעיקר הנפשיים – נחלשו באופן דרסטי. אין את הכוחות לעמוד בזה באופן נכון. וזאת עלינו לדעת כי ביקורת, מרגע שאין את הכוח לעמוד בה ולהתמודד עמה בצורה טובה, לא רק שאינה מועלת, היא הופכת להיות מזיקה.

"וזהו אם תרצו 'נקודת הזמן' עליה דיברתם. הנקודה בה הובן כי הצורך להתייחס לאותם פגמים לאותן נקודות חולשה קיים במלוא עוזו, אך הכלי שהיה היעיל ביותר – איננו כזה עוד. זהו שורשו של התהליך שהביא לתוספת החדשנית והמבורכת הזו של צוות מורחב של משגיחים בעולם הישיבות כולו".

בהמשך, יתייחס הרב ברונו לכלים החליפיים, באמצעותם עושים שימוש הוא וחבריו לתפקיד בכל היכלי הישיבות. אלא שקודם לכן אנו מבקשים לברר ולהקשות:

■ וכי קיימת אפשרות לחינוך ללא ביקורת? ללא אצבע המורה על הנטיות השליליות, ומצוה להתרחק מהן?

חלילה. החלק הזה הוא הבסיס שבלעדיו אין כלום. אך לזה אינני קורא ביקורת. זוהי 'העמדת הדרך'. אלו הם התמרורים המובהקים הניצבים בפני הבחור בעבודתו הרוחנית, והם קודמים לכל עבודה אחרת. אוי לו לבחור שלא ישמע את הדברים שוב ושוב ולא ידע להבחין בין רע לטוב. מרה תהיה אחריתו.

אלא שאנו עוסקים ברוב המקרים בבחור שיודע את הדברים הללו היטב, הוא מודע לנזקי המידות השליליות ואודות החובה להתרחק מהן. וכאן ראוי להדגיש, אנו חיים בדור בו הידיעות התורניות הללו מצויות וזמינות לכל אחד ובשפע עצום. הם יודעים – לעתים כבר מהחיידר או מהישיבה קטנה – את כל החז"לים והמדרשים הרלוונטיים לכל נושא, וגם את אלו שלא... השאלה שעומדת לפתחם ברוב המקרים היא: אחר כל הדברים האלו – מה דרך הפעולה לבחור שלא מצליח לצעוד כראוי באותה הדרך, ולפעול על פי אותם התמרורים.

יושב בחדר שלו. למעשה אנו כן חלק מצוות ההשגחה, החינוך וההכוונה הרוחנית, כאשר בעידוד ראש הישיבה, התפקיד מתחלק לזרועות שונות – אך משלימות. שמירה על מסגרת הישיבה וכלליה מכאן, ועבודה אישית ופרטית מול בחורים המבקשים דרך, הכוונה וסולם עלייה.

ישיבות רבות [ביניהן ישיבות שתפקיד ההשגחה מלכתחילה נהנה באופן מכונן, ומתוך ראייה חינוכית], שהבינו את נחיצותו של תפקיד זה, אף מעמידות איש שכזה לכל שיעור ושיעור, ובישיבות המתאפיינות בכמות מרובה של בחורים – אף שנים לכל שיעור.

מנחם יכול אפוא לגשת אל אחד מאלו בלב שקט, לספר את אשר על לבו, להיות בטוח שהמידע לא ידלוף לאיש [בהסכמת, ואף הוראת, הדרג הבכיר של הנהלת הישיבה!], ולקבל הכוונה ועזרה צמודה ככל שתידרש, בכדי לצלוח את התקופה אליה נקלע.

מאות, אולי אלפי, מנחמים כאלו, יעידו, כי הרבנים הנפלאים הללו היו להם לעיניים ולגלגל ההצלה, וההזמנות לתחונות שצוברים הללו בכיסי חליפותיהם, מלאות בשורות נרגשות של הוראה – יעידו על כך, אם כי עינו של איש זר כנראה לא תשוף אותן לעולם.

לשם הכרת המגמה והכנתה לעומקה, ישבנו לשיחת עומק עם אחד מאנשי הצוות הללו, הרב הגאון ר' דוד ברונו שליט"א, המכהן בתפקיד זה בישיבה הגדולה 'נתיבות חכמה' בירושלים, בראשות הגאון רבי דניאל וולפסון שליט"א והגאון רבי ברוך נויבירט שליט"א.

לפני שאנו ניגשים לשיחה על מקומו של התפקיד, אנו מבקשים לברר סופית ולוודא את הנקודה בה פתחנו – שאלת ה'חיסיון' ואי-העברת המידע להנהלת הישיבה:

■ האמנם? במידה וצוות המשגיחים נחשף במהלך העבודה מול בחור לקיומו של פער בין שמו הטוב לבין מצבו האמיתי, המידע הזה לא עובר להנהלת הישיבה?

אכן כן. הנהלת הישיבה וראשיה, שותפים מלאים בכל התהליך הזה, בכך שהם נותנים בו את אמונם המוחלט. הם אלו שהאצילו עלינו את ברכתם ואת דרישתם, להעמיד לרשות הבחור את האפשרות הנפלאה הזו, ואת המסגרת בה יכול הוא ללכת ולברר את הנקודות הכי נסתרות וחבריות שלו, וכל זאת מבלי שיחשש מפגיעה כל שהיא בשמו ובמעמדו, ומבלי שיצטרך לשלם מחיר של אי נעימות או מבוכה.

■ זו אחריות גדולה מאד. אחריות כפולה: מול הבחור ומול הישיבה.

זצוק"ל, הוא היסוד הראשון בעבודת ה', אך את הסיפוק לא נשאב ממצבנו ביחס לשאיפה הכללית, אלא ממצב ההספק והעשייה של המוטל עלינו עכשיו. הנה דוגמא: כאשר נפגוש פועלים סוללי כביש בסוף יום העבודה כשהם שבעי רצון, אין זה אומר שבאותו יום נסללה כל הדרך מצד אל צד. זה ייקח ימים רבים, אפילו שנים ארוכות, אך שביעות הרצון היא מעמידתם ביעד של אותו יום. זה המדרג שאמור לתת לך סיפוק ותחושת כבוד ואמון בעצמך."

■ **הבה ונגדיר אם כן את היחס לאותן שאיפות גבוהות: מהי התחושה הנכונה כלפיהן? כאשר מצד אחד הן המטרה העליונה, ומצד שני אין להן לכאורה משמעות מעשית ביומיום?**

אם כבר השתמשנו בסוללי הדרכים כמשל, אז נמשיך באותה הדרך, תרתי משמע, גם כתשובה לשאלה זו. לכל דרך יש נקודת יעד ונקודת מוצא. בלי שני אלו אין אפשרות לנוע, או שלא תצא משום מקום, או שלא תגיע לשום מקום. השאיפות הן נקודת היעד הנפלאה שלך, אך ללא נקודת מוצא מוגדרת לא תגיע אליהן לעולם. אם יש בקרבך שאיפות, אם רוצה אתה להשיגן אשריך. זכית. יש לך יעד. כעת הגדר לעצמך את נקודת המוצא וצא למסע.

■ **ונקודת המוצא היא...?**

מצבך העכשווי. נקודה זו נקודת המוצא שעליך להכיר בה ולהכיר אותה, היטב-היטב. כאשר אתה מודע למצבך הנוכחי, וכאמור, מאמין בעצמך ושואב סיפוק מהעשייה הנוכחית שלך – זו נקודת המוצא שלך, ומכאן הדרך סלולה למעלה למשכיל.

הרב ברונר מבקש לחדד מסר נוסף המסתעף מן הדברים הללו.

"בחורים רבים מכירים רק ארבע מילים בעבודת ד': יצר טוב ויצר הרע. ואת כל השאלות וההתמודדויות הם מחלקים בין שתי הקבוצות הללו. לדוגמא, בחור מגיע למסקנה הבאה: אני לומד בדרך כלל כך וכך שעות ביום. השעות שאני לומד שייכות ל'יצר טוב', והשעות שאינני לומד מכוחו של 'יצר הרע' הן.

"ואני שואל, עד כמה יכול אדם לחיות בידעיה שהוא מנוצח כל הזמן על ידי היצר הרע? אם בחור משתדל ללמוד בכוחותיו הסבירים, ומצליח ללמוד ביום בממוצע שמונה שעות, אך הוא מתהלך בתחושה שכל יום ויום הוא 'שורף' ארבע שעות – שהרי הוא שמע שצריך ללמוד שתיים-עשרה שעות, וכך זה יום אחרי יום שבוע אחרי שבוע, אפשר בכלל לתאר את ההשפעה ההרסנית שתהיה לתחושה הזו עליו?"

■ **וכי ניתן להתעלם מתפקידו של היצר הרע במסע? הוא הרי נוכח ו'שחקן מרכזי' בו?!**

מה פתאום. אנחנו לא רוצים להתעלם ממנו, ואף אם נרצה לא נוכל.

ובמקום הזה אני שואל: מה תהיה ההשפעה כאשר נטיח בפניו את השלילה שבמעשיו ואת משמעותם הנוראית, כאשר אין בו את הכוחות לקחת את הביקורת הזו ולהשתמש בה לטובה?

העצמה: כבד את עצמך

■ **מהם אפוא הכלים החדשים אשר באו תחתיה של הביקורת, של ה'שמאל דוחה'?**

הייתי מגדיר את תפקידנו במילה אחת – להעצים. והעצמה פירושה, לראות את הקיים, להתחבר אליו, לכבד אותו וממנו להתקדם.

אינני מתעייף מלחזור באוזני התלמידים: ראשית לכל, הכירו את עצמכם. אחרי שהכרתם את מצבכם דעו דבר נוסף וחשוב: מצבכם הוא טוב. פשוט כך. אמנם, המחשבה הנפוצה והמוטעית היא אחרת. בדרך כלל חושב לעצמו הבחור כי בצד אחד יש את הדרך הטובה והרצויה, ובצד השני יש אותי והיכן שאני נמצא. שהרי מי כמוני יודע עד כמה מצבי לא טוב. משום כך – אומר הוא לעצמו – עליי למצוא את השיטה להתנתק ממי שאני, ולהיפך כבדרך קסם להתגלמות הטוב והרצוי.

אבל זה לא יצליח! זה ניתוק שקרי ולא קיים. הבחור חייב להתחיל את הטיפול עם עצמו מהיכן שהוא, להאמין שגם כעת הוא רצוי ואהוב, לשאוב סיפוק ממה שהוא כן עושה, ולכבד את עצמו. כפשוטו. מרן החזון איש זצוק"ל כבר כתב בספרו 'אמונה ובטחון' כי על האדם להתחנך לאהבה עצמית.

■ **ומה תגובתם של התלמידים לרעיון הזה?**

אומר את האמת, שעל פי רוב כאשר הם שומעים בפעם הראשונה שמצבם טוב והם עדיין ראויים ורצויים, פורצים עימותים וויכוחים שהייתי מגדירם אפילו משעשעים.

במקרים רבים התגובה הספונטנית של הבחור תהיה התקוממות. "מה זה, הרב מקרר אותי? הרב רוצה שאני אשאר בינוני", הוא מזדעק. "הרב מקטין לי את השאיפות?!" הוא מטיח בי.

■ **נו, הוא זועק זעקה אמיתית, לכאורה.**

ברור. והתשובה טובה לא פחות: "תשמע את עצמך" אני מגיב לעומתו, "אתה ממש יכול להיות משגיח..." בהמשך מתלבנים הדברים ומתבררים, עד שמתגבשת לה ההבנה כי לא חיסרון ידיעה יש כאן וגם לא חיסרון שאיפה. "הנה אתה עצמך צווה בקול חוצב להבות אש 'נגדי', על שאני 'מקטין' לך את השאיפות, אתה אפילו נבהל מזה", אני מנתח עם הבחור, "על כורחך, שאתה רוצה, ואתה יודע מה אתה רוצה, רק שיש כמה עניינים שמפריעים לך.

"ובכן, בוא נבדוק מה באמת הפריע לך והכשיל אותך, מה גרם לפגמים ולכשלים, והכי חשוב מה יכול לקדם אותך מכאן, אך התשתית היא אחת ויחידה: מכאן. ממצבך העכשווי. זה הבסיס שלך, תקבל אותו, תכיר אותו וממנו תתחיל להתקדם."

סיפוק: בין היעד למוצא

■ **הזכרתם סיפוק וכבוד עצמי. אלא שבמצב הנוכחי הבחור עדיין לא נמצא בשיאו, הוא חש כשל, הוא מוטרד מחוסר השלמות, ובכן סיפוק וכבוד מנא לך?**

כאן מבקש הרב ברונר להשמיע מסר מרכזי אותו צריך כל בחור לקבל בעולם המעשי: "על בחור לדעת – הכר את עצמך ואת יכולותיך. להכיר את עצמך, זהו רצון ה'! ראשית תבדוק מה אתה באמת יכול. וחשוב מאד להדגיש כאן: אין להתבלבל בין 'מה אתה יכול' ל'מה אתה רוצה'. אלו הם שני דברים נפרדים לגמרי.

"שאל כל נער 'לאן אתה רוצה להגיע בסיום חוק לימודיך בשיבה?' אין ספק שהתשובה תהיה, 'לסיים את ה'ש"ס'. 'האם אתה יכול?' תשאל אותו, כאן כבר התשובה תהיה שונה. 'נו, ו'נשים נזיקין' נראה לך שאתה כן יכול?' ושוב הוא יגמגם. כאן אפוא מוטלת המלאכה עלינו לומר לו: השאיפות שלך נהדרות, אך בוא ונראה מה תפקידך כעת – בדרך להגשמתן.

"סיפוק, היה אומר מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין

מרבתינו למדנו והוזהרנו, כי בדורות הללו הכוחות – הן הפיזיים, ובעיקר הנפשיים – נחלשו באופן דרסטי, ואין את הכוחות לעמוד בביקורת באופן נכון. וזאת עלינו לדעת כי ביקורת, מרגע שאין את הכוח לעמוד בה ולתמודד עמה בצורה טובה, לא רק שאינה מועלת, היא הופכת להיות מזיקה

והוא מחדד ומבהיר נקודה קריטית נוספת: "לא זו בלבד, כל מי שמבין בנפש הצעירים יוכל לומר לך שאין ילד בעולם שלא רוצה למצוא חן בעיני הוריו. זהו אחד הרצונות הכי משמעותיים בליבו פנימה של נער צעיר, לעשות נחת רוח להוריו. לא לאכזב אותם. אך אלו הם דברים שבליבו פנימה. בפיו הוא יצהיר הצהרות וינופף במשנות סדורות כביכול, על דרכו בחיים ועל ההחלטות שלו כאשר כל זה מן השפה ולחוץ. כזה הוא גיל הנעורים. מלא במחסומים בתפוחות ובאמירות נלהבות המסתירות עולמות שונים לגמרי".

■ ובכן, מה יעשו ההורים בצומת זה?

התשובה היא – לתת לו יד ולהאמין בו. עיסוק בפגמים ותיקון כשלים זהו משהו שכמעט וייתי אומר שהוא מחוץ לתחום של הורים לבחור בישיבה גדולה. ולא כי אין להם הכנה בחינוך – אלא כי הם הורים. הם לא יכולים להיות מעורבים בתהליכים הפנימיים שהנער שרוי בהם. לפני שנים רבות הייתה לי הזכות לשוחח עם אחד מגדולי ראשי הישיבות, אשר שמו הלך לפניו כמחנך גדול, והוא אמר לי אז כי אם בנו שלו יהיה זקוק לעזרה חינוכית בהתמודדות כל שהיא, הוא לא יוכל לעזור לו בשום פנים ואופן, והוא יפנה אותו לגורם חינוכי מוסמך. האב המחנך הולך יחד, אכן כן.

לא פסקה ישיבה: זה לצד זה

השיחה מתארכת. הנושאים העולים בה מרתקים והיריעה מתרחבת לה לכל יסודות צמיחת האדם. דא עקא שיריעת הגיליון הזה במידותיה עומדת ואינה מתרחבת גם היא, על כן נאלצים אנו להגיע לפרק הסיום – בו נועצים אנו את פרק הפתיחה, לרמותם והגדרת תפקידם של משגיחים ומחנכים אלו:

■ כיצד תגדירו את ליבת המלאכה של אנשי הצוות הללו בישיבות, ומקומם במסגרת החינוכית-ישיבתית?

בכדי להשיב לזה, נתבונן לרגע על שלמות יופייה המפואר של הישיבה כיום, כבית היוצר לחינוך האדם. בראש ובראשונה עומד לו החלק התורני אשר אין כאן המקום להרחיב בעוצמתו וחשיבותו הבסיסית. לצידו, החלק ההשקפתי והמוסרי, אותו מעבירים רבותינו המשיגים שליט"א כמקדמא דנא. בחלק זה נמסרת לבחורים ההשקפה הנכונה, הידע הנחוץ מה טוב ומה לא, מה נכון ומה לא. בעזרת אלו, נשמעות בנשמתם השאיפות הגבוהות לתורה ולעבודת ד'.

אחר – ולצד – כל אלו, מגיע החלק השלישי, הוא החלק שלנו, בו אנו מתבקשים לתת את הכלים המעשיים ליישם את כל הידע הזה. בהצטרף כל החלקים הללו יחדיו הופכת הישיבה לכלי אדיר ונשגב לבניית האדם בדרך ד'.

■ לסיום, אחד המושגים הבסיסיים בישיבה הוא כללי מסגרת התנהגותיים. 'משטר', יש שיקראו לזה. משום מה נדמה כי במלאכתכם החינוכית קיימת סתירה כזו או אחרת לכללי המסגרת והצורך לעמוד עליהם, ואף לאכוף אותם. האם כך הדבר? האם יש סתירה בין הדברים?

ההיפך הגמור. הדברים לא סותרים זה את זה אלא משלימים זה את זה. כללים, לטעמי, הם חינוך למשהו שהוא הרבה יותר חשוב מכלל זה או אחר. כללים מחנכים לגבולות. אדם חייב שיהיו לו גבולות. שנפשו פנימה תדע שהוא לא עושה מה שהוא רוצה. החשיבות של זה היא יהודית ואנושית כאחד.

ולכן, בחור שכללי הישיבה הם אינם יותר מהמלצה עכור, לא יוכל להפיק תועלת משיחות ומעבודה פנימית עם איש צוות כזה או אחר. השמירה על הגבולות ולכלל הפחות ההכרחי בהם ובחשיבותם, היא יסוד בחייו של בחור. רק בחור שמבין זאת ויודע זאת, ושאיפותיו הן כאלו, אלא שבעולם המעשה הוא נתקל בקשיים ליישם, הוא זה שיוכל ליהנות מפירות העבודה הזו ולצמוח בסיעתא דשמיא מעלה מעלה.

אלא שעלינו להבין שדרכיו הרבה יותר מחוכמות ומפחיתות. אסור להיות רדודים ושטחיים. לא תמיד העצה שלו היא לא ללמוד. במקרה שתיראתי קודם, נאמר לבחור, כא נדון קודם ביכולות הלימודיות שלך. נבחן למה אתה מסוגל. שים רגע את היצר הרע בצד. אל תדאג, כשתפתח את הגמרא הוא יגיע... אבל כרגע הוא לא פה, אז בוא נבחן מה אתה יכול בדרך כלל, אם תרצה נוכל אפילו לבדוק אולי אפשר להוסיף קצת.

כעת, אם בכחינה הזו אנחנו נגלה ששמונה שעות ביום זה קצה גבול היכולת הממוצעת שלך בשלב זה, הרי שאתה צריך להיות מאושר באדם! הארבע שעות שלא למדת הם לא יצר הרע! יתרה מכך: המחשבות שאתה מייסר בהן את עצמך בלי הרף על כך שאתה שורף שעות כל יום, הן הן היצר הרע! הוא זה ששתל אותן כך להחליש אותך ולהרפות את ידיך.

"וכאן" מטעים הרב ברונר, "אנלה לכם סוד. מציאות מוכחת היא שמי שהולך בדרך זו, מובטח לו שיוכה להוסיף ולהתקדם אל עבר השאיפות שלו. שמונה שעות יהפכו לתשע, ותשע – לשנים עשר".

אבות על בנים: "קריש'מ'ע, קריש'מ'ע"

■ כעת נבקש להתרחק קמעא מהיכל הישיבה. עבודתכם נוגעת מן הסתם גם במערכת היחסים שבין הבחור לבין הוריו. מהן הנקודות אותן אתם פוגשים בתפר הזה?

שאלה לא קלה שאלתם. הנושא הזה ארוך מאוד ועמוס בפרטים, ואנסה בכל זאת לתת תשובה הנוגעת יותר לעיקרון כללי של הסוגיה הרגישה הזו.

הורים רבים יוצאים מנקודת הנחה כי תפקידם הוא ליידע את הבחור, ולשוב וליידע אותו ולהזכיר לו את חובותיו ואת חומרת הכשלים שלו. לדוגמא, בחור מאחר לקום, מפסיד אפילו זמן קריאת שמע, הוריו רואים זאת, ומעידים לו שוב ושוב "קריש'מ'ע, קריש'מ'ע". בהמשך כאשר לא יעלה בידם, כבר יחריפו את הטון. הם כבר 'קולטים' שזה לא מעניין אותו, שהוא מצפצף, וכך ממשיך לו כדור השלג להתגלגל ולתפוח למימדים אימתניים, עד שבסופו של דבר מתפתחת ביניהם מערכת יחסים עכורה.

והאמת מהי? שהבחור יודע טוב מכולם עד כמה גרוע הדבר שהוא אינו מספיק את זמן קריאת שמע. זה מתסכל אותו. מה שחסר לו זה דבר אחר לגמרי: את הכלים. את הדרך להגיע וליישם את כל הידיעות האלו שיש לו. אז מה טעם יש בליידע אותו את מה שכבר יודע ואילו את מה שהוא צריך לא לתת לו?

"וכאן", מתאר הרב ברונר, "מתחיל תהליך חריף יותר: 'שיח של כחש' אני מכנה אותו. הבחור מתחיל לנהל דיאלוג שקרי עם הוריו. הוא מתחיל להביע ניצנים של מרד נעורים, ולהתייז משפטים 'תעזבו אותי', 'לא מעניין אותי', 'החלטתי', ואני לא ילד קטן', והמשפט המעודכן לתקופת האחרונות – 'אתם לא מבינים את נפש הצעירים בדור הזה'.

"בכך, הבחור בעצם 'מפרנס' את חששותיהם של הוריו ומעצים אותם. הוא משתמש באופן בלתי מודע במשפטים ובמסרים המכוונים בדיוק מופלא כנגד המסרים שההורים משרדים לו, רק שחששו לומר אותם בקול. אתם רומזים שלא אכפת לי, אז הנה אני אומר: לא אכפת לי! אתם חוששים שאני מצפצף, הא לכם בעוז: אני מצפצף!"

"אך ראה זה פלא" – ממשיך הרב ברונר בחיך מסתורי משהו, "בערבו של יום, הבחור יגיע אליי, או לכל אחד אחר מעמיתי בעולם הישיבות וכולו תחינה נואשת: 'אני במצב לא טוב, אני לא קם לקריאת שמע, אני מתקרב בתפילה, תעזרו לי!' הוא ניגש אלינו, מיוזמתו!"

"כן-כן, אותו בחור שהצהיר מול הוריו עד כמה 'לא מעניין אותי' וכמה הוא 'מצפצף', הוא שיגיע ויבקש עזרה באותם נושאים בדיוק. אם הוריו יעמדו מחוץ לדלת הם לא יאמינו למשמע אזניהם".